

TÖBBSZÓLAMÚ FELDOLGOZÁSOK

Nosza, ti istenfélő hívek (33. zsoltár)

„Galántai népiskola, mezítlábas pajtásaim: rátok gondolva írtam ezeket. A ti hangotok cseng felém ötven év ködén át. Hajigáló, verekedő, fészekkeszedő, semmitől meg nem ijedő talpig derék fiúk, dalos táncos, illedelmes, jódolgó lányok: Hová lettek?

Ha minket akkor effélékre (s még egyre-másra) megtanítanak: be más életet teremthettünk volna ebben a kis országban! Így azokra marad, akik most kezdik tanulni, hogy nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben mind egyek lehetünk. Akkor mondjuk majd csak igazán: **ÖRVENDJEN AZ EGÉSZ VILÁG!**”

No - sza, ti is - ten - fé - lő hí - vek, Ör - ven - döz - ze - tők az Úr - nak!
Zöng - je - tők ví - gas - ság - gal Né - ki Gyö - nyö - rű szép új é - ne - két!
A - ki ő gyors lo - vá - ban bí - zik, Még - csa - lat - ko - zik dol - gá - ban.

No - sza, ti is - ten - fé - lő hí - vek, Ör - ven - döz - ze - tők az Úr - nak!
Zöng - je - tők ví - gas - ság - gal Né - ki Gyö - nyö - rű szép új é - ne - két!
A - ki ő gyors lo - vá - ban bí - zik, Még - csa - lat - ko - zik dol - gá - ban.

Mert il - lő ő - tet hogy di - csér - jék Kik ö - rül - nek i - gaz - ság - nak.
Szép han - gi - csá - ló szer - szá - mok - ban Mond - ja - tok é - kes ver - sé - ket.
Ki e - rős kar - já - val di - csek - szik, Még nem tar - ta - tik a had - ban.

Mert il - lő ő - tet hogy di - csér - jék Kik ö - rül nek i - gaz - ság - nak.
Szép han - gi - csá - ló szer - szá - mok - ban Mond - ja - tok é - kes ver - sé - ket.
Ki e - rős kar - já - val di - csek - szik, Még nem tar - ta - tik a had - ban.

Áld - já - tok a - zér - tan Han - gos ci - тө - rák - ban,
Mert i - gaz mon - dá - sa, Áll - ha - ta - tos dol - ga
De a nagy Ur - is - ten Né - pé - re szün - te - len

Áld - já - tok a - zér - tan Han - gos ci - тө - rák - ban,
Mert i - gaz mon - dá - sa, Áll - ha - ta - tos dol - ga
De a nagy Ur - is - ten Né - pé - re szün - te - len

Az Úr ál - das - sék, Lant - ban, he - ge - dtű - ben,
A - mit az Úr szól, Még - áll i - gaz - ság - ban,
Néz szé - me - i - vel, A - kik ben - ne bíz - nak

ban, Az Úr ál - das - sék, Lant - ban, he - ge - dtű - ben,
ga A - mit az Úr szól, Még - áll i - gaz - ság - ban,
len Néz sze - me - i - vel, A - kik ben - ne bíz - nak

Cim - bal - mi zén - gés - ben Ma - gasz - tal - tas - sék!
Min - dő dol - gá - ban cse - le - ké - szik jól.
Es hoz - zá - fo - lyam - nak: Nem fe - lej - ti el.

Cim - bal - mi zén - gés - ben Ma - gasz - tal - tas - sék!
Min - dő dol - gá - ban cse - le - ké - szik jól.
Es hoz - zá - fo - lyam - nak: Nem fe - lej - ti el.

A boldog gyermekéveire visszaemlékező, már világhírű zeneszerző, Kodály Zoltán 1937-ben írta ezt a meghatóan szép ajánlást a *Bicinia Hungarica* négykötetes sorozatához. A füzetekben összesen három kétszólamú genfi zsoltárfeldolgozást találunk; közülük a most közreadott 33. a legjobban sikerült.
(A 33. zsoltár angol fordítását ld. a Függelékben, 152. oldal.)

Dicsőség mennyben az Istennek (326. dicséret)

Azon az első karácsony éjszakán a betlehemi mezők pásztorainak csodálatos angyali összkar, „mennyei seregeknek sokasága” énekelt: „Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberek között jóakarát.”

Énekeskönyvünk 326. dicséretének szövegét Simon Jukundián, erdélyi, csíksomlyói ferenc-rendi szerzetes írta, a dallamszerző ismeretlen.

Gyülekezeteinkben éppoly népszerű, mint katolikus testvéreink között.

A szöveg előfordulásai a zenetörténetben megszámlálhatatlanok.

Gebhardi könnyű négyszólamú kánonjától (*Glória szálljon a mennybe fel*) Vivaldi kisoratóriumáig, a *Glóriáig* sokféle nehézségi fokozatot találunk.

A zenetörténetben végighaladó oratórikus miseműfaj második tétele, a *Glória* hagyományosan a karácsonyi angyalok latin szövegének zenei megfogalmazása.

Most közölt háromszólamú vegyeskari feldolgozásunkat Draskóczy László zeneszerző-tanár készítette.

1) Di-cső-ség
2) Bé-kes-ség
3) Di-csét-jük
4) Di-cső-ség

mennyben az Istennek!
földön az emberek!
a szent angyalokkal,
az övék Atyjának.

Dicsőség,
Bé-kes-ség
imádjuk
És értünk

1) Az angyali seregek
2) Kit az igaz szeretet
3) Az isteni Gyermekét,
4) Mindkettő szent hallgat.

Vigán így énekelnek:
dicsőség,
dicsőség,
dicsőség
Istennek!

a Jánoska elvését,
Belkésig,
belkésig,
belkésig
emberek!

Ki minket így szeret,
Dicsőjük,
imádjuk
e' oldjuk!
c' oldjuk!
Istennek!

Aldásod kitéjezőnek.
Dicsőség,
dicsőség
dicsőség
Istennek!

(facsimile: Draskóczy László kottakézirata)

Di - cső - ség
Bé - kes - ség
Di - csér - jük
Di - cső - ség

menny - ben az Is - ten - nek!
föl - dőn az em - ber - nek!
a szent an - gya - lok - kal,
az ö - rök A - tyá - nak

Di - cső - ség
Bé - kes - ség
I - mád - juk
És ér - tünk

menny - ben az Is - ten - nek!
föl - dőn az em - ber - nek!
a hív pász - to - rok - kal,
szü - le - tett Fi - á - nak,

Az an - gya - li se - re - gek
Kit az i - gaz sze - re - tet
Az is - te - ni gyer - me - ket,
Mind - ket - tő Szent Lel - ké - nek,

Ví - gan így é - ne - kel - nek:
A Jé - zus - hoz el - ve - zet,
Ki min - ket így sze - re - tett,
Ál - dá - sok kút - fe - jé - nek:

Di - cső - ség,
Bé - kes - ség,
Di - csér - jük,
Di - cső - ség,

di - cső - ség
bé - kes - ség
i - mád - juk
di - cső - ség

Is - ten - nek!
em - ber - nek!
és áld - juk!
Is - ten - nek!

(A 326. dicséret angol fordítását ld. a Függelékben, 166. oldal.)

Jöjjetek Krisztust dicsérni (328. dicséret)

A dallam régi énekes-hagyományhoz kötődik.

A XIV. század óta él a németek között szentestén egy dramatizált, felelgetős énektradíció.

Eleinte kolostorokban és latinul folyt a kántálás, később a gyülekezetekben is és nemzeti nyelven.

Énekünk talán a legnépszerűbb dallama ennek a máig élő szokásnak.

„Menjünk el mind Betlehemig és lássuk meg a dolgot, amelyet az Úr megjelentett nekünk.”
(Lk 2,15)

„Jöjjetek el, örvendezzünk az Úrnak, vigadozzunk a mi szabadításunk kősziklájának.”
(Zsolt 95)

Bizonyára ez a két igeszakasz ihlette meg Paul Gerhardt német protestáns énekszerzőt, amikor ezt az énekszöveget készítette. A magyar fordítás Áprily Lajos költő remeke.

Háromszólamú feldolgozásomat szeretettel adom közre gyülekezeti vegyeskarainknak, ifjúsági énekes csoportjainknak és azoknak a családoknak, ahol szentestén több szólamban is megszólalhat a Gyermek Jézus születését köszöntő örvendező ének.

Szoprán
Alt

Basszus

Jöj - je - tek Krisz - tust di - csér - ni, Bí - zó szív - vel Hoz - zá tér - ni,

É - ne - kek - kel zeng - ve kér - ni, Krisz - tus né - pe, jöj - je - tek!

Betlehemi csillag

Karácsonyi népi énekes-hagyományunk amennyire gazdag, sokszor a gyakorlatban annyira mostohán bánunk vele.

Sok esetben nagyobb a becsülete az idegen énekeinknek, mint a sajátjainknak.

Bereczky János évekkel ezelőtt megjelent magyar népi karácsonyi énekgyűjteménye, az „Ó, szép fényes hajnalcsillag” gazdagítani kívánja gyülekezeteink énekrepertoárját, s vele a lelki megújulást.

A most közölt énekfeldolgozás ebből a gyűjteményből való (19. szám, *A szép Szűz Mária szent fiának*).

Kádár Ferenc új szövege a népi dallamhoz szabott tömör „igehirdetés”.

Magyar népdalból Berkesi Sándor

Soprán

1. Betlehemi gril - / ag
Hirdet: az e - / g föld
csoda fényt ad,

Bass

1.-4. Hal - le - lu - ja, hal - le - lu - ja!

Orgona

2.

nagyki - ná - lyát.

1.-4. Halle - lu - ja,

hal - le - lu - ja!

1. Böl - csek és pász - torok,
tr. tr.

hal - le - lu - ja, hal - - le - - lu - ja!

bölcsek és pásztorok öt i - mád - ják.

x = triangulum

(facsimile: Berkesi Sándor kottakézirata)

Szoprán
Alt

Basszus

Orgona

mf Bet-le-he-mi csil-lag cso-da fényt ád, - nagy ki-rá-lyát.
Hir-de-ti az ég, föld nagy ki-rá-lyát

1.4. Hal-le-lu-ja, hal-le-lu-ja! hal-le-lu-ja!

x

3

3

mf 1.4. Hal-le-lu-ja, hal-le-lu-ja, hal-le-lu-ja!

f 1. Böl-csek és pász-to-rok, böl-csek és pász-to-rok Őt i-mád-ják.

tr

x

x = triangulum

1. Betlehemi csillag csoda fényt ád,
Hirdeti az ég, föld nagy királyát.
/: Bölcsék és pásztorok:/ őt imádják.

2. Maga a nagy Isten jött a földre,
Hogy a bűn hatalmát eltörölje.
/: Megvan a győzelem:/ mindörökre.

3. Nem idegen már az ember.
Átölelte Isten kegyelemmel
/: Mindnyájan jöjjetek :/ nagy örömmel.

4. Szeretete rajtunk túl is árad,
Hirdetnünk kell Jézust a világnak
/: Zengjen az énekünk :/ a Királynak.

Néhány tanács a tanuláshoz, előadáshoz: a tempó ünnepélyes, középgyors legyen. A népdal, mint fődallam az első négy ütemben a szopránban, a továbbiakban a férfiszólamban található, ily módon egyszólamban (unisono) is énekelhető.

Ha egyáltalán nincs hangszer, a kórus a három énekszólamot önmagában is megszólaltathatja.

Az orgonakíséret önmagában előjáték, a versszakok között közjáték is lehet. Természetesen harmónium vagy zongora is megfelel. A kíséret három szólamát ugyanakkor helyettesítheti három vonós- (két hegedű, cselló) vagy három fúvós- (pl. oboa, klarinét, fagott) hangszer.

Csak a felső szólamot játszhatja szólóhangszer is: ez esetben az alsó két szólam marad a bilentyűs játékosnak.

Az első versszakokat énekelheti szólóénekes, csak a női kar vagy csak a férfikar, természetesen csupán a fődallammal.

Az utolsó versszakban a teljes apparátus (lehetőleg triangulummal is kiegészülve) szerepeljen.

Csillagoknak teremtője

„Valamikor minden nép, a magyar nem is olyan régen, tagozatlan egység volt. Még a társadalmi rétegek szaporodása sem jelentett kultúrában nagyobb elkülönöződést. Nálunk még háromszáz éve ugyanaz a dal zenghetett várban és kunyhóban. Azóta a vár romba dőlt; ha áll, lakója idegen vagy hűtlen lett a magyar dalhoz. Megőrizte a régi kincseket, díszruhákat, fegyvereket. A dalt abbahagyta. A kunyhó hú maradt, megőrizte a régi kincse értékesebb felét: a lélek ősi bútorzatát. Az egész magyarságét: a magáét is, azt is, amit fölülről kapott. Amit háromszáz éve az Esterházy-palotákon daloltak, azt ott ma már nem tudják. De tud még belőle Szalai Zuzsa, töpörödött öregasszony, Kolon nevű kis zoboraljai faluban. Tudnak öreg, harisnyás székeltek...

Húsz év alatt, mióta a gyűjtőmunka folyik, sokat kellett hallanunk annak hiábavalóságáról. Egy idősebb jóakarónk azon zsörtölődött, hogy aki maga is tud komponálni, minek járkal falun olyan dalok után, amiket minden cseléd tud.”

1.Csil - la - gok - nak te - rem - tő - je, Vi - gyázz min - den em - be - rek - re,
2.Csil - la - gok - nak te - rem - tő - je, Mind e vi - lág meg - men - tő - je,

1.Csil - la - gok - nak te - rem - tő - je, Vi - gyázz min - den em - be -
2.Csil - la - gok - nak te - rem - tő - je, Mind e vi - lág meg - men -

Ár - vák - ra és öz - ve - gyek - re, U - ton já - ró sze - gé - nyek - re!
Te - kints re - ám, té - vely - gő - re, É - ke - síts föl me - nyeg - ző - re!

rek - re, Ár - vák - ra és öz - ve - gyek - re!
tő - je, É - ke - síts föl me - nyeg - ző - re!

„Nem súlyos betegség tünete volt-e, hogy a legszebb dalokat, amelyeket a magyar zenei géniusz ezer év alatt termelt, már csak a cselédek és az öreg parasztok tudják? Nem volt-e sürgős kötelesség azokat tőlük megtanulni és újra az egész magyarság kezébe letenni? A falu most búcsúzik a régi hagyománytól. A fiatalsága már nem veszi át. Rajtunk a sor. A tűznek nem szabad kialudni.”

Kodály Zoltán 1925-ben írta ezeket a mai is igaz s megszívlelendő gondolatokat. Ez az ének az ő kétszólamú feldolgozása, amely a *Bicinia Hungarica* sorozat második füzetének 77. darabja, egyszersmind a *Dicsérvételek az Urat* című énekgyűjtemény 202. tétele. Kodály ezt a biciniáját *zongorakísérettel* is ellátta; ebben a formában a *Nyolc kis duett* című sorozatban található.

A felső szólam a népdal, amelyet a Pozsony melletti Zsigárdon gyűjtött 1905-ben. Nyomtatásban először a *Mátyusföldi gyűjtés* című anyagban jelent meg ugyanebben az évben az *Ethnografia* című folyóiratban.

„Százhangú orgona a magyar népzene, mindenre van hangja a szelíd tréfától a tragédiáig” – mondta Kodály a már idézett tanulmányban. Fontos „regisztere” ennek a lélekből fakadó, őszinte imádság. Ilyen ennek az éneknek az első versszaka. Második versét Szedő Dénes készítette.

A nap, mit Tőled kaptam, elmúlt

Fiatal lelkipásztor mesélte a közelmúltban, hogy rövid időn belül a sokadik öngyilkost temette.

Rögtön támad bennünk a kérdés: Hogyan lehetett volna megelőzni a tragédiákat? Egyáltalán: mi lehet az oka a nagyfokú törekenységünknek?

Közhely emlegetni a statisztikai adatokat, amely szerint előkelő helyezésekkel „büszkélkedhetünk” az alkoholfogyasztás, a dohányzás, a nyugdíj előtti aktív korosztály elhalálása és sok hasonló jelenség tekintetében a világban.

A börtön-, az iszákos-mentő, a kallódó fiatalokat mentő misszió munkásai, a lelki-gondozók nap mint nap szembesülnek a mai generáció sokakat megkötöző pszichés konfliktusaival. Az elerőtlenedés, a magány, a csalódottság, a kilátástalanság, a depresszió ma egyre többeket, fiatal s öreget kerít hatalmába, akik maguk nem tudják kezelni a problémákat, képtelenek a megoldásra.

Sz
A

1.A nap, mit Tőled kaptam, elmúlt, Ó kérélek, Uram, légy velem, El-

T
B

tűnt a fény mi utamra hullt, jöjj, bátoríts és fogd kezem!

2. A társ, kit adtál, már nem kísér, Ó kérlek, Uram, légy velem.
Az életem egyedül mit ér? Jöjj, bátoríts és fogd kezem!
3. A szenvedély, a láz kezd szűnni, Ó, kérlek, Uram, légy velem,
Az én erőm magában semmi: Jöjj, bátoríts és fogd kezem!
4. Megváltóm, Te mindent tudsz adni, Ó, kérlek, Uram, légy velem:
Te taníts mindent visszaadni, Jöjj, bátoríts és fogd kezem!

Ez az ének legyen elsőrenden az ő imádságuk, avagy az értük, a helyettük elmondott énekes fohász.

Kádár Ferenc fordítása, újraköltése és C. C. Scholefield széles ívű dallama, romantikus harmóniái, amelyek kóruséneklésre és hangszerkíséretre egyaránt alkalmasak, bárcsak munkálhatnák a Krisztus evangéliumának vigasztaló magvetését minél több arra rászoruló testvér számára.

(Holland fordítását ld. a Függelékben, a 172. oldalon.)